

شوگ خلبانان ایرانی به صدام

نیکبخت، مستندساز مشهدی در «داستان‌های نا گفته» جنگ را از زبان خلبانان ایرانی روایت کرده است

لیلا کوچک‌زاده

انت‌های کوهستان زاگرس، شمالی‌ترین شهر خوزستان؛ دزفول، شهری راهبردی که عراقی‌ها به دنبال تبدیل آن به پایگاه نظامی خود بودند و اگر آن را تصرف می‌کردند، به راحتی از آنجانه تنها تهران که مشهد را هم هر روز بمباران می‌کردند. این‌گونه رؤیای صدام که می‌خواست سه‌روزه خرمشهر را بگیرد و یک هفته بعد در تهران کنفرانس خبری برگزار کند، محقق می‌شد. اما چه اتفاقاتی می‌افتد که بعضی‌ها در همان ماه‌های شروع جنگ، در دشت پهناور خوزستان زمین‌گیر می‌شوند. چه کسانی در برابر آنان سینه سپر می‌کنند. آن‌هم در زمانی که کشور از انقلاب تازه عبور کرده و هیچ کسی آمادگی این رویارویی را ندارد. مستند تلویزیونی «داستان‌های ناگفته» روایت همان روزها و سال‌های شروع جنگ تحمیلی است که در گفت‌وگو با خلبانان ارتش تهیه شده است. سید احسان نیکبخت، کارگردان این اثر که متولد سال ۱۳۵۸ در مشهد است، می‌گوید: ساخت این مستند، دغدغه شخصی خودم بود که با ارائه طری‌حی به مجموعه «روایت فتح» و با حمایت آن‌ها در سطح بزرگ‌تری انجام شد. در تولید این مجموعه هم یکی از دوستانم سید احسان اصغراده همراهی‌ام کرد. من به‌عنوان جوانی که کودکی‌اش در دوران جنگ گذشته و به مسائل تکنیکی نظامی علاقه‌مند است، نمی‌توانستم از وقایع جنگ بگذرم. به ویژه از این‌ارتش قدرتمند و روایت‌های نیروی هوایی که به‌عنوان مخاطبان صداسیما کمتر آن‌ها را دیده و شنیده‌ایم. رزمنده‌هایی که صدایشان شنیده نشد. اما من در این مستند، پایبند به بازگویی این روایت‌های تاریخی بودم.

● داستان‌های نا گفته

«داستان‌های ناگفته» در ۶قسمت پرتجاه دقیقه‌ای تدوین شده و اکنون به مناسبت هفته دفاع مقدس از رسانه ملی پخش می‌شود. «داستان‌های ناگفته»، «دروازه خوزستان»، «رؤیای آشفته»، «ارتفاع پست»، «عکاسی روی آتش» نام ۵قسمت این مجموعه است. به گفته کارگردان قسمت ششم، جذاب‌ترین بخش این مستند است که در این گفت‌وگو از آن صحبتی نمی‌کند تا مخاطبان خودشان ببینند.

اما تاریخ شروع این مستند، به زمان مدرن شدن نیروی هوایی کشور یعنی سال‌های بین ۱۳۵۲ تا ۱۳۵۶ خورشیدی می‌پردازد. زمانی که خلبانان ایرانی برای تحصیل به آمریکا می‌روند تا بتوانند هواپیماهای جدید را هدایت کنند. بخش دوم هم از ۲۲ بهمن سال ۱۳۵۷ تا ۳۱شهریور سال ۱۳۵۹ می‌گذرد. یعنی همان اوایل جنگ. در بخش سوم هم به سوم خرداد سال ۱۳۶۱، یعنی آزادسازی خرمشهر پرداخته می‌شود. به گفته نیکبخت، خلبان‌ها اتفاقی‌های این سال‌های نیروی هوایی را در شرایطی که نیروی منظم و سازمان‌یافته‌ای در برابر دشمن وجود نداشت، روایت می‌کنند.

● عراقی‌ها شوکه شدند

قسمت اول مستند تلویزیونی «داستان‌های

ناگفته» روایت یک عملیات تاریخی از سوی نیروی هوایی ایران یک روز پس از شروع جنگ است. عملیات معروف کمان ۹۹. درست یک روز بعد از ۳۱شهریور سال ۱۳۵۹، زمانی که پایگاه‌های نیروی هوایی کشور را عراق بمباران و جنگ تحمیلی را شروع کرده بود، ۱۴۰جنگنده ایرانی با طلوع آفتاب تمام پایگاه‌های هوایی عراق را در طول یک ساعت بمباران می‌کنند. عراقی‌ها شوکه می‌شوند. مستندساز مشهدی می‌گوید: در خاطرات افسران ارتش بعث آمده بمباران پایگاه‌های نیروی هوایی ایران در ۳۱شهریور موجب مسرت صدام شد اما صبح روز بعد

و با واکنش ایران، صدام شوکه می‌شود که این‌ها از کجا آمده‌اند. شما که گفته بودید هواپیماهایشان اصلا پرواز نمی‌کنند. البته این پرواز برای داخل کشور هم عجیب بود. یعنی زمانی که نمایندگان در مجلس شورای اسلامی در حال قرائت نطق پیش از دستور هستند، می‌شنوند که هواپیماهای ایرانی در حال بمباران عراق هستند. آنجا نمایندگان می‌گویند مگر نیروی هوایی ما پرواز هم می‌تواند بکند. بمباران پیشکش. نگاه این مستندساز مشهدی به این بخش، کوتاه و گذراست چون چندین مستند و فیلم درباره این عملیات مهم که به فرماندهی فرمانده نیروی هوایی، سرهنگ شهید جواد فکوری انجام شد، ساخته شده است.

● نجات شهر استراتژیک

کارگردان مستند «داستان‌های ناگفته» که در قسمت دوم مستندش با عنوان «دروازه خوزستان»، روایتگر ماجراهای دزفول از زبان خلبانان است، می‌گوید: دو لشکر، تقریبا معادل ۴۰ هزار نفر از نیروهای عراقی به سمت یکی از بزرگ‌ترین پایگاه نیروی هوایی

ایران می‌آیند. هدفشان این است پایگاه را اشغال و به پایگاه نیروی هوایی خودشان تبدیل کنند تا بتوانند مثل آب خوردن تهران که هیچ مشهد را هم هر روز بمباران کنند، در مقابل این لشکر چند هزار نفره، شاید، یک تیپ، چیزی در حدود ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ نفر از نیروهای زمینی ایران قرار دارند که البته جانانه می‌جنگند. اما عدد و رقم نفرات

در خاطرات افسران ارتش بعث آمده

بمباران پایگاه‌های نیروی هوایی ایران در ۳۱شهریور موجب مسرت

صدام شد اما صبح روز بعد و با واکنش

ایران، صدام شوکه می‌شود که این‌ها

از کجا آمده‌اند. شما که گفته بودید

هواپیماهایشان اصلا پرواز نمی‌کنند

دشمن با آن‌ها مقایسه نمی‌شود و در حال مبارزه به عقب برمی‌گردند. دشمن ظرف ۵ تا ۶روز به پل کرخه می‌رسد. پل کرخه آخرین مانع فیزیکی مقابل لشکر عراق است و اگر تانک‌هایشان از این پل بگذرد، بسیار راحت و در چند دقیقه بعد، پایگاه نیروی هوایی دزفول را می‌گیرند. بنابراین خلبان‌هایی که از تبریز و تهران و دزفول می‌رسند، مأمور شده‌اند تا روزی چند بار، دشمن را بمباران کنند. آن‌ها نزدیک به یک ماه آن‌قدر بر سر دشمن بمب می‌اندازند که این شهر استراتژیک را از سقوط نجات می‌دهند. تا اینکه نیروهای زمینی هم می‌آیند و اوضاع آرام می‌شود. نیکبخت به نقل از سر تیپ عباس رضائی، خلبانی که از پایگاه تبریز به دزفول آمده، می‌گوید: هر روز عصر به خانه زنگ می‌زدم و می‌گفتم حالم خوب است. منظوم این نبود که حالم خوب است. منظوم این بود که امروز هم زنده‌ام.

● حمله به تأسیسات نفتی عراق

برخلاف ادعای صدام نیروی هوایی و باقی‌مانده نیروی زمینی بلایی سرش

روایتگر موفقیت‌های نیروی هوایی با وجود پرواز در ارتفاع پایین است. ارتفاعی که به‌سه متر هم می‌رسیده است.

نیکبخت در این باره می‌گوید: بدافند عراق، آن‌قدر قوی بود که به راحتی با موشک، هواپیماها را می‌زد. بنابراین جنگنده‌های ایرانی مجبور به پرواز در ارتفاع پایین بودند. یعنی ارتفاع دتر و با سرعت ۷۰۰کیلومتر بر ساعت. البته در خاطرات، ارتفاع سه متر هم داشتیم. سرتیپ فرج... براتیور می‌گفت: ما آن‌قدر پایین پرواز می‌کردیم که نمی‌توانستند دهانه ضدهوایی‌شان را پایین‌تر بیاورند و گلوله‌ها از روی سرمان رد می‌شد. سر تیپ عباس رضائی هم تعریف می‌کرد: افسر عملیاتمان به ما می‌گفت چچه‌ها در این ارتفاع پایین، آن‌قدر گرد و خاک می‌کنید که دیده‌بان‌های عراقی از همین گرد و خاک‌ها جهت شما را تشخیص می‌دهند.

خلبانان شجاع و متبحر ایرانی، سه ماه در ارتفاع پایین پرواز و دشمن را بمباران می‌کنند. همین می‌شود که دشمن در دشت خوزستان زمین‌گیر می‌شود. دشمنی که به راحتی از داخل جاده می‌آمده است. نیکبخت می‌گوید: یکی از خلبان‌ها تعریف می‌کرد وقتی برای بمباران می‌رفتم، احساس می‌کردم سیزده‌پدر نیروهای عراقی است. همه جا پر از نیرو و آدم بود. درحالی‌که جبهه‌های خودمان خلوت بود.

● عکاسی از کاخ صدام

تا قسمت چهارم، ماجرای چگونگی توقف دشمن در خاک خوزستان روایت می‌شود. اما قسمت پنجم روایت عکاسی خلبانان ایرانی از پایگاه‌ها و تأسیسات و مراکز مهم عراق و حتی کاخ صدام است. عکس‌های تاثیرگذار و مهمی که در دوسال گرفته می‌شود و

سروشت عملیات‌ها را تغییر می‌دهد. نیکبخت می‌گوید: خلیان ناصر رضوانی از آشیانه هواپیماهای عراقی عکاسی می‌کند. کارش یک دقیقه هم بیشتر طول نمی‌کشد اما هنگام بازگشت شیرین کاری‌هایی هم انجام می‌دهد. او در حال خارج‌شدن، اقدام به شکستن دیوار صوتی می‌کند تا به گفته خودش کمی عراقی‌ها را ادب کند.

به گفته این مستندساز یکی از مهم‌ترین عکس‌های خلبانان به عکس پل رودخانه اروند مربوط است. عکسی که نتیجه یک عملیات را تغییر می‌دهد. پل رودخانه اروند به خرمشهر وصل می‌شد. عکاسی از این پل نشان می‌دهد تمام نیروهای پشتیبانی عراق برای فتح خرمشهر آنجا مستقر شده‌اند. درواقع با گرفتن این عکس و بمباران این پل از سوی ایران، دیگر نیروهای عراقی داخل خرمشهر نمی‌توانند فرار کنند. از طرفی حجم زیادی از نیروهایی که آن طرف مرز بسیج شده‌اند تا پل بگذرند و وارد خرمشهر شوند، باز می‌مانند. بدین ترتیب بمباران یک پل و یک عکاسی هوشمندانه منجر به اسارت ۱۸هزار عراقی و آزادسازی خرمشهر می‌شود.

● پرواز هواپیماها در ارتفاع سه‌متری

استراتژی نیروی هوایی ایران از همان شروع جنگ، پرواز در ارتفاع پایین بوده است. «ارتفاع پست»، فصل پنجم این مستند،

روزنامه شهرامید زنجانکی

روزنامه شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

شهرامید زنجانکی

۳۰۰ هنرمند شهید خراسان رضوی معرفی شدند

۳۰۰ هنرمند شهید استان که در هشت سال دفاع مقدس جان خود را برای دفاع از میهن و آرمان‌های انقلاب فدا کردند در غرفه اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان رضوی در نمایشگاه دفاع مقدس مشهد معرفی شدند. یوسف امینی فرمانده پایگاه بسیج شهید بابایی اداره کل استان دراین‌باره به ایرنا گفت: معرفی این شهدا در قالب عکس و نمایه‌ای از زندگینامه آنان انجام گرفته است. به گفته او ۱۰۰ نمونه از مکتوبات ناشران و نویسندگان خراسان رضوی درباره هشت سال دفاع مقدس نیز به نمایش درآمده است.

قائم مقام اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان رضوی خاطر نشان کرد: معرفی تولیدات هنری جشنواره «رهاورد سرزمین نور» و آثار منتخب جشنواره سینمایی «کهریا» که در سالهای گذشته در استان با موضوع دفاع مقدس برگزار شده است بخشی از دیگر آثار به نمایش درآمده هستند. او یادآور شد: به مناسبت هفته دفاع مقدس نمایشگاه مجازی «۴ عکس، ۴۰ خاطره» از عکسها و خاطرات شهدای خراسان رضوی در دفاع مقدس هم در سایت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان به نمایش درآمده است. نمایشگاه استانی «دستاوردهای دفاع مقدس و جبهه مقاومت» از ۲۱ شهریور تا هفتم مهر از ساعت ۱۷ تا ۲۲ در محل دائمی نمایشگاه‌های بین‌المللی مشهد دایر شده است.

«اشنوگل» در تلویزیون

فیلم سینمایی «اشنوگل» به کارگردانی علی سلیمانی و هادی حاجتمند، سینماگران مشهدی هم‌زمان با هفته دفاع مقدس روی آنتن تلویزیون می‌رود. برزو ارجمند، مرحوم ماه‌پره خلیلی، کاوه سماک‌باشی، رحیم نوروزی و محمد عفرای از بازیگرانی هستند که در فیلم سینمایی «اشنوگل» نقش آفرینی کرده‌اند. در خلاصه این فیلم آمده‌است: «یونس به عنوان فرمانده گردان غواصان سه شب قبل از عملیات در حالی که درصدد حفر تونلی در منطقه عملیاتی بوده، مفقودالاث شده است، حالا پس از ۳۰ سال اطلاعاتی به دست می‌آید که نشان می‌دهد احتمالا یونس زنده است و در آن زمان به واسطه منافقین قرارگاه اشرف با دشمن همکاری کرده است و...» «اشنوگل» ساعت ۱۳:۳۰ جمعه ۴مهر از شبکه یک پخش خواهد شد.

آثار منتخب جشنواره مقاومت روی آنتن

برنامه نمایش مستندهای منتخب بخش «جشنواره جشنواره‌ها» شانزدهمین جشنواره بین‌المللی فیلم مقاومت از شبکه مستند سیما اعلام شد. این مستندها هر روز ساعت ۱۲ روی آنتن شبکه مستند می‌روند. براین اساس پنجشنبه ۳مهر، مستند «آخرین روزهای زمستان» ساخته محمدحسین مهدویان، جمعه ۵مهر مستند «خاطرات خبرنگار جنگ» اثر وحید چاووشی، شنبه ۶مهر «برادران» به کارگردانی مهدی نقویان، یکشنبه ۶مهر «پل» ساخته امیرحسین نوروزی و دوشنبه ۷مهر، «رستاخیز» به کارگردانی محمدعلی فارسی به نمایش در می‌آیند.

سینمای دفاع مقدس مدعیان زیادی دارد

سید جمال ساداتیان، تهیه‌کننده سینما در گفت‌وگویی با ایسنا از سختی‌های ساخت فیلم دفاع مقدسی گفت. او در این‌باره توضیح داد: به‌طور کلی فیلم‌های حوزه دفاع مقدس باید به دو دسته تقسیم شوند؛ یکی برای زمانی که جنگ است و بیشتر باید آثاری برای تشویق مردم و حمایت از کسانی که می‌روند تا از کیان کشور دفاع کنند تولید شود. دسته دیگر، برای زمانی است که جنگ تمام می‌شود. تصویری که مادر کشورمان برای ساخت فیلم‌های دفاع مقدس داریم این است که گویا هنوز دوران دفاع مقدس و جنگ است و باید فیلم‌های مهیج و بی‌حاشیه ساخته تا مردم با حسن‌های جنگ آشنا شوند. این رویکرد برخلاف زمان جنگ، امروزه دیگر کارکردی ندارد، الان به دلیل آنکه مردم با تخریب‌های جنگ کاملا آشنا شده‌اند نیاز است که بیشتر به معضلات آن بپردازیم.

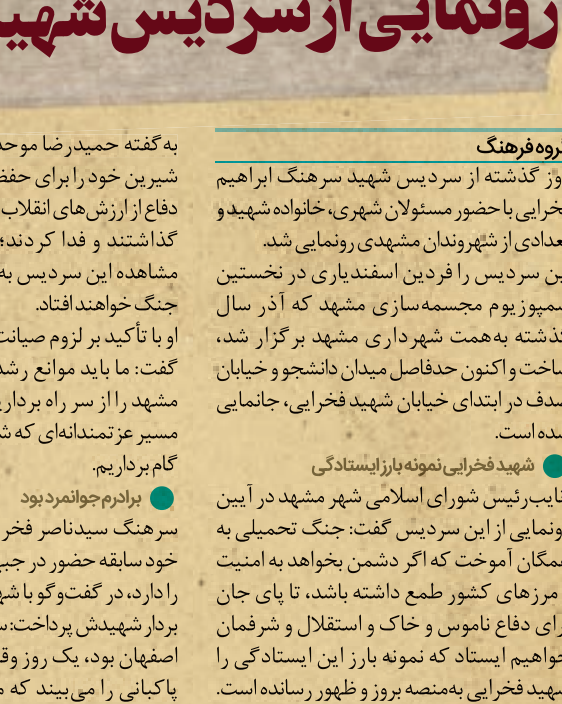
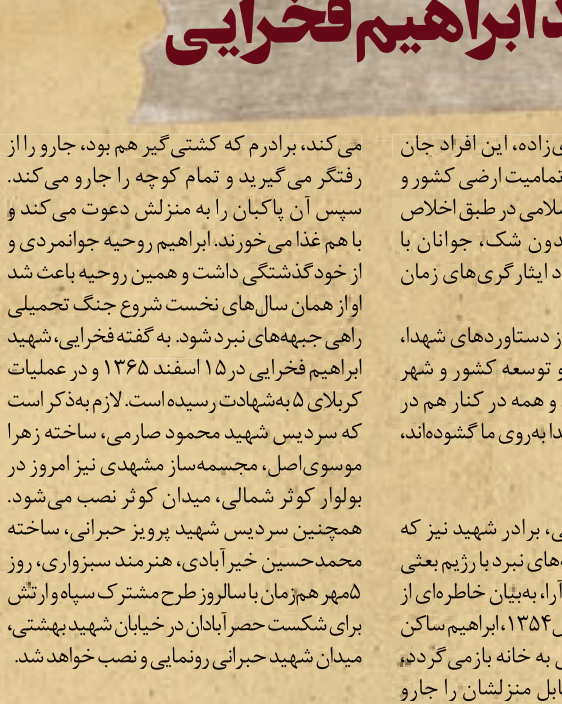
اما مسئله اینجاست که وقتی شما معضلات جنگ را مطرح می‌کنید دچار ممیزی می‌شوید. ساداتیان تاکید کرد: در این نوع فیلم‌ها مثل فیلم‌های سیاسی و اجتماعی وقتی معضلی را مطرح می‌کنید با آن برخورد می‌شود. در حوزه دفاع مقدس چون مدعیان بیشتر هستند ممیزی‌ها با سختی بیشتری است و میان دست اندرکاران تولید کمتر رغبتی وجود دارد که وارد این حوزه شوند.

رونمایی از ۶ فیلم با محوریت دفاع مقدس

سازمان سینمایی اوج هم‌زمان با چهارمین سالگرد دفاع مقدس و در ادامه پویش «ما ملت شهادتیم» ۶ فیلم کوتاه با محوریت دفاع مقدس را در فضای اینترنت منتشر کرد.

«بیسیم» به کارگردانی سامان صالحی و مجید کلانتر، «سرباره» به کارگردانی امیر داسارگر، «ملاقات شیشه‌ای» به کارگردانی یوسف حاتم‌ی کیا، «و دیگر هیچ نبود» به کارگردانی محمدباقر مقیدی کیا، «سمعک» به کارگردانی علی دلکاری و «پل» به کارگردانی نوید تنظیمیان، ۶ فیلم کوتاه داستانی از محصولات سازمان اوج هستند که در هفته دفاع مقدس از شبکه‌های اشتراک‌گذاری ویدئو نظیر فیلمو، فیلم‌گردی و عماربار برای اولین بار در دسترس مخاطبان قرار گرفته‌اند. سازمان اوج همچنین در پویش «ما ملت شهادتیم» ۱۴ مستند برگزیده را نیز عرضه اینترنتی کرده است.

فیلم «ملاقات شیشه‌ای»، برای اولین بار در شبکه آی‌فیلم نیز به نمایش گذاشته می‌شود. این اثر بیست‌وپنج دقیقه‌ای محصول سال ۱۳۹۵ است. «ملاقات شیشه‌ای» درباره رویارویی دو سرباز ایرانی و عراقی در عملیات بیت‌المقدس است و تصمیمی که سرباز ایرانی باید در زمانی که عراقی را اسیر کرده بگیرد، حسین پوریده، علیرضا کمالی‌نژاد، زینب قادری و سلیمه رنگزن بازیگران این فیلم کوتاه هستند. «ملاقات شیشه‌ای» امشب ساعت ۲۲:۳۰ روی آنتن می‌رود. بازپخش آن نیز در ساعت ۱۷:۳۰ روز جمعه خواهد بود.

گروه فرهنگ

روز گذشته از سردیس شهید سرهنگ ابراهیم فخرایی با حضور مسئولان شهری، خانواده شهید و تعدادی از شهروندان مشهدی رونمایی شد.

این سردیس را فردین اسفندیاری در نخستین سمپوزیوم مجسمه‌سازی مشهد که آذر سال گذشته به‌همت شهرداری مشهد برگزار شد، ساخت و اکنون حدفاصل میدان دانشجو و خیابان صدق در ابتدای خیابان شهید فخرایی، جانمایی شده است.

● شهید فخرایی نمونه بارز ایستادگی

نایبرئیس شورای اسلامی شهر مشهد در آیین رونمایی از این سردیس گفت: جنگ تحمیلی به همگان آموخت که اگر دشمن بخواهد به امنیت و مرزهای کشور طمع داشته باشد، تا پای جان برای دفاع ناموس و خاک و استقلال و شرفمان خواهیم ایستاد که نمونه بارز این ایستادگی را شهید فخرایی به‌منصه بروز و ظهور رسانده است.